

Nr 161.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist.

Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende

förenas med domsaga. Beträffande stad, där länsstyrelsen ej har sitt säte och i vars rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast en ledamot finnes som skall vara lagfaren, äger Kungl. Maj:t, jämlikt 2 § nämnda lag, när borgmästartjänsten är ledig, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela enahanda förordnande som nyss nämnts, såframt

1. ändringen med hänsyn till förhållandena i såväl staden som domsagan finnes vara till gagn för rättsskipningen,

2. statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, samt

3. ändringen icke medför ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för staden.

Med föranledande av anförda bestämmelser hava utredningar sedan någon tid pågått i fråga om åtskilliga städers förenande i judiciellt avseende med domsaga. Sedan utredningarna numera slutförts beträffande städerna Filipstad och Hudiksvall, anhåller jag att få underställa dessa frågor Kungl. Maj:ts prövning, i vad genom indelningsändringarna skyldighet kan uppkomma för statsverket att övertaga avlöningsförpliktelser gentemot innehavare av befattningar, vilka vid rådhusrätternas upphörande komma att indragas.

1:o.

Filipstad hade den 31 december 1942 ett invånarantal av 5 356 personer. Staden är belägen inom Färnebo tingslag av Östersysslets domsaga, som dessutom består av Ölme, Visnums och Väse tingslag. Domsagan hade vid nyssnämnda tidpunkt 32 077 invånare, varav inom Färnebo tingslag 15 947 personer. Sistnämnda tingslag har tingsställe i Filipstad, varest finnes uppfört ett äldre tingshus, som föga motsvarar nutida anspråk. Domsagens kansli är förlagt till Kristinehamn. I Färnebo tingslag hållas årligen tio allmänna tingssammanträden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Borgmästartjänsten i Filipstad är vakant sedan senaste innehavaren därav den 1 januari 1931 avgått med pension. Enligt gällande arbetsordning skall rådhusrätten och magistraten bestå av, förutom borgmästaren, en lagfaren förste rådman, en andre rådman samt två extra rådmän. De tre sistnämnda rådmännen behöva icke vara lagfarna. Tjänsten såsom förste lagfaren rådman innehaves av Gustaf Simon Carlsson, vilken är född den 22 januari 1890 och erhållit fullmakt å tjänsten år 1923. Andre rådman är förre trafikinspektören Axel Gyberg, som är född den 12 december 1854 och tillträtt sin rådmanstjänst år 1917. Skyldighet för dessa två rådmän att avgå vid viss ålder har icke föreskrivits. Ej heller har i deras fullmakter inryckts stadgande om skyldighet att övergå till annan tjänst hos staden. I sådant avseende är av betydelse att Carlsson, som avlagt juris kandidatexamen, innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Tjänsten såsom lagfaren förste rådman är förenad med en begynnelselön

å 3 030 kronor årligen, vartill komma tre ålderstillägg å vardera 240 kronor efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring. Därför utgår till ifrågavarande rådmannan ett årligt belopp av 250 kronor i ersättning för mistad auktionsprovision. Slutligen äger lagfarne förste rådmannen uppbära vissa sportler, vilka under åren närmast före år 1937 uppgingo till i medeltal 480 kronor årligen. Andre rådmannen åtnjuter årligen ett arvode av 625 kronor jämte ersättning för mistad auktionsprovision med 250 kronor. Någon utfästelse från stadens sida om pensionering föreligger icke beträffande de ordinarie rådmännen. Extra rådmännen, vilka tjänstgöra allenast vid förfall för annan ledamot av rådhusrätten och magistraten, uppbära ersättning med 10 kronor för gång.

Befattningarna såsom stadsfiskal, stadsfogde och kronokassör i staden äro vakanta och uppehållas sedan oktober 1932 på förordnande.

Genom beslut den 19 december 1930 anbefalldes Kungl. Maj:t, med föranledande av cirkuläret till länsstyrelserna den 7 maj 1918 angående anstånd med åtgärder för återbesättande av vissa borgmästaretjänster, länsstyrelsen i Värmlands län att med ledning av en inom justitiedepartementet upprättad promemoria föranstalta om utredning, huruvida Filipstad borde i judiciellt avseende förenas med angränsande domsaga. Till åttlydnad härav förordnade länsstyrelsen dåvarande landsfogden i länet Erik Ros att verkställa den påbjudna utredningen. Efter det att den 17 juni 1932 utfärdats förenämnda lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, förordnade Kungl. Maj:t genom brev till länsstyrelsen den 19 augusti 1932, att bestämmelserna i 3 § nämnda lag skulle äga tillämpning i fråga om den anbefallda utredningen. Sedan Ros frånträtt uppdraget, förordnade länsstyrelsen landskamreraren Gustaf Heintz att fortsätta och avsluta utredningen.

Under utredningens gång har staden i skrivelse den 18 februari 1933 till chefen för justitiedepartementet uttryckt sin ståndpunkt så, att staden icke ville resa något oresonligt motstånd mot reformens genomförande, men yrkade, att organisationen bleve sådan, att kansliet för den domsaga, vari Filipstad skulle ingå, förlades till staden. Emellertid borde frågan lösas först i samband med en omreglering av domsagorna i östra Värmland. Lämpligast vore därvid den av Nya lagberedningen (SOU 1928:20 s. 109) föreslagna lösningen, bestående i utbrytning av Färnebo tingslag ur Österssyslets domsaga samt av Nyeds tingslag och Älvdals nedre tingslag ur Älvdals och Nyeds domsaga samt de sålunda utbrutna delarnas förenande till en domsaga, till vilken jämväl Filipstad skulle anslutas. — Kansliet för Älvdals och Nyeds domsaga borde emellertid omedelbart förflyttas från Karlstad till Filipstad. Om däremot kansliet för den domsaga, med vilken Filipstad komme att förenas, icke bleve förlagt till Filipstad, bestrede staden bestämt att den förlades under landsrätt.

I sitt den 20 maj 1933 dagtecknade utlåtande i ärendet har utredningsmannen till en början förklarat, att de allmänna förutsättningarna för stadens läggande under landsrätt, sådana de vore angivna i lagen den 17 juni

1932, föreläge. Frågan vore emellertid huru den avsedda förändringen skulle genomföras. Olika möjligheter kunde nämligen tänkas. En utväg vore att företaga en omreglering av domsagorna i östra Värmland och därvid lägga Filipstad under en särskild bergslagsdomsaga med kansliort i Filipstad. En annan lösning vore att införliva staden med Färnebo tingslag av Östersysslets domsaga. Under utredningen hade även diskuterats möjligheten att förena staden med Älvdals och Nyeds domsaga ehuru staden icke gränsade till denna domsaga. Rent formellt sett lade lagen den 17 juni 1932 väl icke hinder i vägen för en sådan lösning, men svårigheter skulle dock uppstå, i det att nämnda domsaga därigenom skulle komma att omfatta fyra tingslag, vilket skulle omöjliggöra att på ett lämpligt sätt ordna tingssammanträdena i domsagan. En ytterligare lösning vore att Nyeds tingslag förlades till Östersysslets domsaga samt staden Filipstad förenades med återstoden av Älvdals och Nyeds domsaga. Utredningen hade emellertid visat att denna väg icke vore framkomlig. För sin del vore utredningsmannen av den uppfattningen, att man borde verkställa undersökning om icke stadens i skrivelsen till chefen för justitiedepartementet framställda önskemål borde kunna realiseras i någon form. Förlades Filipstad under domsaga med kansli i Filipstad, vunnas för staden en påtaglig förbättring i rättsvården. Skulle frågan om ändrad domsagoindelning icke kunna upptagas till prövning, kvarstode i allt fall stadens yrkande, att kansliet för Älvdals och Nyeds domsaga omedelbart skulle förflyttas från Karlstad till Filipstad. Därigenom skulle staden, på sätt densamma under utredningen yrkat, inom sig få tillgång till juridisk sakkunskap. Detta förslag förutsatte, att frågan om ändrad domsagoindelning skulle upptagas vid den dåvarande häradshövdingens i Östersysslets domsaga avgång eller senast år 1938. Vore icke heller möjligt att genomföra ett dylikt provisorium, återstode endast att förena staden med Östersysslets domsaga utan att domsagan i övrigt förändrades. Att anlita denna utväg utan att något stadens yrkande om förändrad domstolsorganisation till dess fördel genomfördes, vore enligt utredningsmannens åsikt otänkbart.

I sitt utlåtande har utredningsmannen vidare — med utgångspunkt från att staden komme att ingå i Färnebo tingslag av Östersysslets domsaga och under erinran, att statsverket vid rådhusrättens upphörande hade att övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till befattningshavare, vilkas tjänster för dylik händelse komme att indragas — framlagt nedan intagna tablå över de ekonomiska verkningarna för staden av indelningsändringen. I denna hava upptagits stadens utgifter *dels* vid bibehållen egen jurisdiktion, *dels ock* efter förening med domsagan. Som framgår av tablån hava förstnämnda utgifter beräknats till sammanlagt 27 367 kronor 50 öre och sistnämnda utgifter till sammanlagt 23 520 kronor.

Kostnader vid nuvarande organisation.

Borgmästaren:

grundlön	kronor 4 000: —
3 ålderstillägg à 480: —	(ej fastställt)	» <u>1 440: —</u> kronor 5 440: —

(Sportler beräknas till omkring 4 000 kr.)			
skrivhjälp	kronor	1 500:—	
skrivmaterialier	»	200:—	
Lagfarne rådmannen:			
lön (ej fastställd)	kronor	3 030:—	
3 ålderstillägg à 240:— (ej fastställt)	»	720:—	
för mistade auktionsprovisioner (personligt)	»	250:—	» 4 000:—
(Sportler beräknas till 300 kr.)			
Icke lagfarne rådmannen:			
arvode	kronor	500:—	
dyrtidstillägg	»	125:—	
för mistade auktionsprovisioner (personligt)	»	250:—	» 875:—
Stadsfiskalen:	»	2 100:—	
dyrtidstillägg	»	787: 50	» 2 887: 50
Stadsfogden:	»	1 200:—	
dyrtidstillägg	»	450:—	» 1 650:—
Kronouppbörds-kassören:	»	1 000:—	
dyrtidstillägg	»	375:—	
skrivbiträde	»	2 100:—	
för upprättande av pensionslängder m. m.	»	1 220:—	» 4 695:—
Stadssekreteraren (tillsättes för år)....	»	1 800:—	
skrivhjälp	»	200:—	» 2 000:—
Exekutionsbetjänten	»		» 2 520:—
(Indrivningsprovision)			
Stadsvaktmästaren för tillsyn av stadshäktet	»	200:—	
Andel i stadsvaktmästarens lön	»	1 250:—	
Underhåll av stadshäkte	»	150:—	
			Summa kronor 27 367: 50.

Motsvarande utgifter efter omorganisationen.

Kommunalborgmästaren:			
grundlön	kronor	6 600:—	
3 ålderstillägg à 480:—	»	1 440:—	
ersättning till semestervikarie för borgmästaren under 6 veckor	»	600:—	kronor 8 640:—
sportler beräknas till ca 500 kronor.			
Skrivbiträde, grundlön	»	1 800:—	
3 ålderstillägg à 180:—	»	540:—	» 2 340:—
Skrivmaterialier	»	200:—	
Förslagsanslag för biträde med sekreterargöromål	»	1 500:—	
Stadsfiskal, arvode till landsfiskalen i Filipstads distrikt för handhavande av göromålen	»	1 500:—	
Ersättning till häradsskrivaren i Östersysslets fögderi ..	»	1 000:—	
För valnämnden	»	250:—	
Exekutionsbetjänten: grundlön	kronor	2 520:—	
3 ålderstillägg à 240:—	»	720:—	» 3 240:—
(Indrivningsprovision)			

Ökning av kostnaden för polispersonalens avlöning, motsvarande skillnaden mellan avlöningen till en polisöverkonstapel samt en ordinarie konstapel, jämte oförutsett	kronor	2 000:—
Andel i tingshusvaktmästarens lön	»	1 250:—
» » kostnaden för tingslokalen under 20 år	»	1 000:—
Andel i årligt underhåll av tingshus och i kostnader för städning m. m.	»	600:—
	Summa kronor	23 520:—

I anslutning till tablån har utredningsmannen framhållit, att genom förändringen en besparing skulle uppstå för staden på 3 847 kronor 50 öre, vilken besparing skulle ökas med visst belopp, därest såsom engångskostnad frånräknades utgifterna för inlösen i tingslagets tingshus och dess ordnande. Om däremot bouppteckningsprovisionerna, beräknade till 6 643 kronor 54 öre, medräknades såsom inkomst, skulle en rätt väsentlig förlust uppstå för staden genom indelningsändringen.

Över utredningen hava yttranden avgivits av de tingshusbyggnadsskyldige och häradsrätten i Färnebo tingslag samt domhavanden i Östersysslets domsaga den 27 juni 1933, av stadsfullmäktige och magistraten i Filipstad den 29 juni resp. den 7 oktober 1933, av länsstyrelsen i Värmlands län den 12 december 1933 och av Svea hovrätt den 16 april 1934.

De tingshusbyggnadsskyldige hava i sitt yttrande anfört, att de — under förutsättning att staden införlivades med Färnebo tingslag — påyrkade, att staden ålades lösa in sig i tingslagets tillgångar, såväl fonderat kapital som tingshus med tillhörande vaktmästarbostad och uthus. Staden borde för vinnande av dylik delaktighet utgiva ett belopp av 9 000 kronor, beräknat efter ett värde å tillgångarna av 28 000 kronor samt förhållandet mellan antalet skattekrönor i staden och i tingslaget.

Häradsrätten, i vars utlåtande domhavanden instämt, har förordat stadens förenande i judiciellt avseende med tingslaget; dock att domsagens kansli fortfarande skulle vara förlagt till Kristinehamn och häradshövdingen i domsagan bliva inskrivningsdomare jämväl för staden. Att förordna särskild inskrivningsdomare i staden vore otänkbart med hänsyn till det ringa antalet invånare därstädes.

Stadsfullmäktige hava i sitt yttrande — under hänvisning till vad som anförts i stadens förutnämnda skrivelse den 18 februari 1933 till chefen för justitiedepartementet — hemställt, att innan frågan om landsrättsförläggning avgjordes, utredning måtte verkställas om ändrad domsagoindeling i länet, varvid sikte borde tagas på möjligheten att förlägga ett domsagokansli till Filipstad. Stadsfullmäktige motsatte sig bestämt, att staden förenades med Östersysslets domsaga, om icke domsagens kansli förflyttades till Filipstad. Eljest skulle enligt stadsfullmäktiges åsikt indelningsändringen medföra sådan i lagen den 17 juni 1932 omförmäld »annan avsevärd olägenhet», vilken förhindrade en landsrättsförläggning mot stadens vilja. Stadens förenande med nämnda domsaga skulle otvivelaktigt även medföra ökad ekonomisk börda för staden, därest icke vissa stadens anspråk tillgodosåges

av statsverket. Dessa anspråk vore för det första skälig gottgörelse under en tio-årsperiod för minskade inkomster genom bouppteckningsprovisionernas bortfallande. För det andra borde de av utredningsmannen i tablån upptagna arvoden till landsfiskalen i Filipstads distrikt och häradskrivaren i Östersysslets fögderi å sammanlagt 2 500 kronor årligen icke bestridas av staden, enär sagda arvoden utgjorde ersättning för rent statliga bestyr. För det tredje borde statsverket bestrida den i samma tablå upptagna kostnaden för tingslokal, vilken kostnad för övrigt torde hava beräknats för lågt.

Magistraten har i sitt utlåtande framhållit såsom en ovillkorlig förutsättning för stadens förenande med domsaga, att domsagokansliet förlades till staden. Under alla förhållanden komme en landsrättsförläggning att för staden medföra betydande olägenheter såväl ur rättsvårdens synpunkt som i ekonomiskt hänseende. Dessa olägenheter bleve större eller mindre alltefter den omfattning, vari statliga befattningshavare komme att förordnas i staden för särskilda uppgifter. Enligt magistratens uppfattning borde i staden förordnas såväl särskild inskrivningsdomare som överexekutor. Utredningsmannen hade föreslagit, att stadsfiskals- och stadsfogdebefattningarna i staden skulle indragas och hithörande göromål överflyttas på landsbygdens myndigheter. Magistraten ansåge för sin del, att nu ifrågavarande befattningar borde bibehållas.

Vidkommande de ekonomiska följderna för staden av en landsrättsförläggning har magistraten i sitt utlåtande beräknat stadens utgifter efter förändringen till sammanlagt 36 545 kronor för år.

Länsstyrelsen har i sitt utlåtande över utredningen förklarat, att Filipstads förenande i judiciellt avseende med Östersysslets domsaga allmänt sett och med hänsyn till förhållandena såväl i staden som i domsagan måste anses vara till gagn för rättsskipningen. Olägenheter skulle visserligen uppstå för den rättssökande allmänheten i staden därigenom att domsagokansliet kvarbleve i Kristinehamn, men dessa kunde icke anses vara så avsevärda, att de borde utgöra hinder för den ifrågasatta förändringen även utan stadsfullmäktiges samtycke. Länsstyrelsen förutsatte dock, att åtgärder vidtoges för att så långt möjligt minska eller begränsa dessa olägenheter. Sålunda ansåge länsstyrelsen bland annat att särskild inskrivningsdomare — vartill annan person än kommunalborgmästaren borde utses — borde på statsverkets bekostnad förordnas för staden. Länsstyrelsen utginge vidare från att vid en framtida prövning om förändrad domsagoindelning i länet komme att övervägas och om möjligt förverkligas stadsfullmäktiges önskemål att till staden förlägga kansliet för den domsaga, vartill staden i samband därmed kunde komma att anslutas.

Beträffande förvaltningen m. m. hade länsstyrelsen intet i och för sig att erinra mot att länsstyrelsen bleve överexekutor i staden. Stadsfogdebefattningen kunde indragas och dithörande göromål överflyttas till landsbygdens myndigheter, under förutsättning, att staden förklarades skyldig att hålla exekutionsbetjänt. Även stadsfiskalsbefattningen kunde indragas och därmed förbundna göromål överflyttas på en landsfiskal.

Vidkommande de ekonomiska verkningarna för staden av en eventuell landsrättsförläggning har länsstyrelsen beräknat stadens årliga utgifter efter förändringen till sammanlagt 26 340 kronor, därav kommunalborgmästarens lön till 7 200 kronor jämte tre ålderstillägg, vardera å 480 kronor, arvode till en landsfiskal för handhavande av stadsfiskalsgöromålen till 2 100 kronor och lön till en nyinrättad polisöverkonstapelstjänst till 3 500 kronor jämte tre ålderstillägg, vardera å 240 kronor. I stadens utgifter efter landsrättsförläggning borde å andra sidan icke inräknas det av utredningsmannen upptagna beloppet å 1 000 kronor för ersättning till härads skrivaren i Östersysslets fögderi, enär staden icke utan sitt medgivande kunde förbindas utgiva sådan ersättning. Vidare syntes antagligt, att stadens andel i kostnader för tingslokal måste höjas. Utgifterna för stadens delaktighet i förevarande kostnader vore emellertid begränsade till viss tid och torde kunna anses motsvara den indirekta fördelen för staden att för egna ändamål förfoga över stadshuset, där rådhusrätten nu vore inrymd. Slutligen ansåge länsstyrelsen, att — därest landsrättsförläggning komme till stånd — statsverket, så länge staden enligt lagen den 9 juni 1933 om införande av lagen om boutredning och arvskifte ägde uppbära bouppteckningsavgifter, borde ersätta staden för förlusten av denna rättighet med däremot svarande belopp.

Svea hovrätt har i sitt yttrande uttalat, att sådana förhållandena för det dåvarande gestaltade sig, en förening av Filipstad med annan domsaga än Östersysslets icke torde kunna ifrågakomma. Förflyttning av denna domsagas kansli från Kristinehamn till Filipstad hade icke påyrkats och kunde ej heller förordas av hovrätten. Önskemålet att få ett domsagokansli förlagt till staden kunde enligt hovrättens uppfattning ej förverkligas annat än möjligen i samband med ändrad domsagoindelning inom länet. Vad där- efter beträffade frågan huruvida staden kunde utan stadsfullmäktiges samtycke förenas med Östersysslets domsaga, ehuru domsagokansliet förbleve förlagt till Kristinehamn, kunde enligt hovrättens mening förändringen förväntas bliva till gagn för rättsskipningen och icke medföra någon avsevärd olägenhet för staden i avseende å rättsvården. Förutsättning härför vore dock för det första, att ett avsevärt antal inskrivningsdagar förlades till Filipstad och att inskrivningsdomaren i sammanhang med dessa hölle mottagning för allmänheten. Därigenom skulle stadsbornas välgrundade önskan att utan tidsutdräkt och kostnad kunna samråda med den som hade att handlägga fastighetsärendena förverkligas. Däremot kunde hovrätten icke tillstyrka länsstyrelsens förslag om inrättande av särskild inskrivningsdomarebefattning för staden. Även om denna befattning förenades med vissa andra rättsvårdande uppgifter såsom hållande av tremansting, bleve tjänsteåliggandena av så ringa omfattning och intresse samt avlöningen så blygsam, att det sannolikt skulle visa sig omöjligt att på tillfredsställande sätt upprätthålla tjänsten. Inrättandet av en sådan tjänst måste även inkräkta på härads hövdingens löneförmåner och följaktligen göra härads hövdingämbetet mindre lockande för skickliga sökande. För det andra förutsattes att, förutom fördubbling av det dåvarande antalet, eller fem, allmänna tingssammanträden,

tremansting komme att hållas i tingslaget till ett antal av tolv årligen. I samband med varje sådant sammanträde borde inskrivningsdagar hållas och tillfälle beredas allmänheten till samråd med domaren i angelägenheter, som anginge rättsvården.

Beträffande ordnandet av stadens förvaltning samt landsrättsförläggnings ekonomiska verkningar för staden delade hovrätten i huvudsak länsstyrelsens uppfattning. På sätt länsstyrelsen framhållit hade utredningsmannen i sin tablå icke tagit hänsyn till den minskning i stadens inkomster, som skulle uppstå vid en landsrättsförläggning därigenom att staden skulle förlora rätten att uppbära bouppteckningsavgifter. Hovrätten ansåge landsrättsförläggnings icke lagligen kunna utan stadsfullmäktiges samtycke äga rum från tidigare dag än den 1 januari 1939, med mindre staden för tiden dessförinnan av statsmedel erhöle ersättning för den förlust, som årligen uppstode till följd av landsrättsförläggnings, om till utgifterna för omorganiseringen lades den nämnda inkomstminskningen.

Hovrätten funne sålunda, att, därest statsverket — förutom de av utredningsmannen beräknade utgifterna på grund av landsrättsförläggnings — åtog sig att under de närmaste åren ersätta staden jämväl nu nämnda förlust, de i 2 § lagen den 17 juni 1932 stadgade förutsättningarna för stadens förenande med domsagan vore förhanden. Då emellertid betydande utgifter genom förändringen skulle uppstå för statsverket under de närmaste åren, ansåge hovrätten de starkare skälen tala för ett uppskov med förenings genomförande till den 1 januari 1939, då stadens rätt till bouppteckningsavgift skulle upphöra.

Med anledning av hovrättens yttrande förklarade Kungl. Maj:t i beslut den 18 maj 1934 bland annat, att förenande i judiciellt avseende av staden Filipstad med Östersysslets domsaga icke borde ifrågakomma före den 1 januari 1939.

Efter det dåvarande departementschefen i november 1937 vid besök i Filipstad skaffat sig närmare kännedom om beskaffenheten av såväl rådhusrättens som häradsrättens lokaler, anbefallde Kungl. Maj:t genom remiss den 22 november 1937 länsstyrelsen att i ärendet förebringa den ytterligare utredning som, med hänsyn till då föreliggande förhållanden, kunde erfordras för bedömning av frågan om Filipstads förenande i judiciellt avseende med Östersysslets domsaga och Färnebo tingslag, därvid särskilt borde utredas kostnaden för anskaffande i Filipstad av nya tingslokaler för det med staden utvidgade tingslaget, samt att inkomma till Kungl. Maj:t med nämnda utredning jämte yttranden över densamma av de tingshusbyggnadsskyldige och häradsrätten i tingslaget, domhavanden i domsagan samt stadsfullmäktige och magistraten i staden ävensom eget utlåtande.

Till åtländnad härav har länsstyrelsen med utlåtande den 2 oktober 1939 överlämnat dels en av länsarkitekten Conny Nyquist verkställd, den 1 mars 1939 dagtecknad utredning rörande kostnaderna för nytt tingshus i Filipstad, utvisande att sagda kostnader beräknats till lägst 250 000 kronor, varav

sjelva byggnadskostnaderna till 180 000 kronor, dels ock de anbefallda ytt-randena över utredningen.

De tingshusbyggnadsskyldige, Färnebo tingslags häradsrätt och häradshövdingen i domsagan hava i sina ytt-randen inskränkt sig till en förklaring att de av länsarkitekten gjorda kost-nadsberäkningarna icke föranledde någon anmärkning. Det förutsattes dock att jämväl andra byggnadsförslag kunde komma under bedömande.

Stadsfullmäktige — vilka tagit ställning till det nya utrednings-materialet vid sammanträde den 7 september 1939 — hava såsom förut för-klarar sig icke frivilligt gå med på att staden förenades med Östersysslets domsaga. Vad beträffade förutsättningarna för stadens tvångsvisa förlägg-ning under landsrätt, nödvändiggjorde tidsläget och utvecklingen en omräk-ning av stadens kostnader efter landsrättsförläggning. Dessa kostnader beräk-nade stadsfullmäktige nu till sammanlagt 33 915 kronor enligt följande sam-manställning:

Kommunalborgmästaren:

grundlön	kronor	7 800:—	
3 ålderstillägg à 480:—	»	1 440:—	
semestervikarie under sex veckor	..	»	600:—	kronor 9 840:—
sportler beräknas till ca 500 kr.				
Skrivbiträde, grundlön	»	2 040:—	
3 ålderstillägg à 180:—	»	540:—	» 2 580:—
Skrivmaterialier	»	400:—	
Förslagsanslag för biträde med sekreterargöromål	»	1 800:—	
Stadsfiskal, arvode till landsfiskalen i Filipstads distrikt för handhavande av göromålen	»	2 000:—	
Ersättning till häradsskrivaren i Östersysslets fögderi	»	1 000:—	
För valnämnden	»	250:—	
Exekutionsbetjänten, grundlön	kronor	2 760:—	
3 ålderstillägg à 240:—	»	720:—	» 3 480:—
(Indrivningsprovision).				
Ökning av kostnaden för polispersonalens avlöning genom nyanställning av en polisöverkonstapel (delvis ersät-tande nuvarande stadsfiskalstjänst)	»	4 415:—	
Andel i tingshusvaktmästarens lön	»	1 250:—	
Andel i kostnad för nytt tingshus (under 20 år)	»	5 100:—	
Andel i årligt underhåll av tingshus, städning m. m.	»	1 800:—	

Summa kronor 33 915:—.

Beträffande kostnaderna för nytt tingshus hava stadsfullmäktige räknat med att för ändamålet komme att upptagas ett 20-årigt amorteringslån à 250 000 kronor efter 3 % ränta. Annuiteten för detta lån skulle uppgå till 17 000 kronor, varav ungefär 5 100 kronor skulle falla på staden. Genom för-ändringen skulle sålunda för staden uppstå icke, såsom utredningsmannen beräknat, en besparing utan en kostnadsökning à cirka 6 500 kronor. Följ-aktligen saknades en av förutsättningarna för stadens tvångsvisa landsrätts-förläggning, nämligen att ändringen icke finge medföra ökad ekonomisk börda för staden.

Därest domsagans kansli förlades till Kristinehamn, uppstode vidare betydande men och ökade kostnader för såväl staden som dess rättssökande allmänhet genom inskrivningsväsendets förflyttning till sagda stad. Under samma förutsättning komme dessutom processreformens genomförande att medföra stora olägenheter för invånarna i Filipstad.

På grund av de allvarliga olägenheter, som en anslutning till Östersysslets domsaga med kansli i Kristinehamn alltså komme att medföra för staden i ekonomiska och andra hänseenden och för allmänheten särskilt i inskrivningsärenden, kunde stadens medgivande till en sådan åtgärd icke skäligen begäras. Det vore därför stadens bestämda önskan att få behålla egen jurisdiktion. Skulle, oaktat vad stadsfullmäktige nu anfört, staden förläggas under landsrätt, yrkade staden att kansliet för den domsaga, till vilken staden skulle höra, förlades till Filipstad, att nytt tingshus för det tingslag, med vilket staden komme att förenas, uppfördes i staden och staden befriades från skyldighet att inlösa sig i det gamla tingshuset, att antalet tingssammanträden utökades i viss angiven omfattning, att statsverket övertog samtliga förpliktelser beträffande avlöning och pension till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande komme att indragas, att statsverket gottgjorde staden dess samtliga kostnader för uppläggning av nya fastighetsböcker samt att statsverket uttryckligen avstode från varje anspråk beträffande ägande- eller dispositionsrätten till magistratens lönejordar. Staden erbjöde sig slutligen att bestrida den merkostnad, som vid byggandet av nytt tingshus i staden uppstode för anordnande jämväl av domsagokansli med arkiv.

Magistraten har i sitt förnyade yttrande avstyrkt förslaget om stadens förenande med Östersysslets domsaga och förklarat sig i huvudsak ansluta sig till vad stadsfullmäktige anfört i sitt senaste yttrande. Därest Kungl. Maj:tt ändock förordnade om stadens läggande under landsrätt, vore det oundgängligen nödvändigt att stadens fastighetsböcker fortfarande förvarades i staden och att fastighetsärendena handlades av en i staden bosatt inskrivningsdomare. Den mest praktiska och ändamålsenliga lösningen härvidlag vore, att kommunalborgmästaren förordnades till inskrivningsdomare.

Magistraten ville även framhålla lämpligheten av att ett eventuellt beslut om stadens förenande med domsaga i varje fall icke fattades förrän normala tider återinträtt, då ju föreningen nödvändiggjorde byggande av nytt tingshus. De ekonomiska följderna av att under rådande förhållanden med dyrtid och varubrist som framtidsperspektiv igångsätta ett tingshusbygge kunde bliva oöverskådliga samt för stadens och tingslagets ekonomi förödande. De av länsarkitekten uppgjorda kostnadsberäkningarna vore sannolikt redan föråldrade.

Länsstyrelsen har i sitt utlåtande den 2 oktober 1939 framhållit, att vid beräkningarna av de ekonomiska konsekvenserna för staden av en landsrättsförläggning även måste iakttagas, att borgmästarens löneförmåner, därest staden i fortsättningen finge behålla egen jurisdiktion, borde vara högre än vad som föreslagits skola utgå till kommunalborgmästaren. Vidare komme det till 2 000 kronor beräknade arvudet till en landsfiskal för övertagande

av stadsfiskalens i Filipstad göromål att utgå, om det då nyligen avgivna förslaget till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. genomfördes, i det att däri föreslagits Filipstads förenande med Storfors' landsfiskalsdistrikt. Slutligen krävdes enligt länsstyrelsens uppfattning samma ökning av utgifterna för polisväsendet vare sig rådhusrätten bibehölles eller icke. Tingshuset i Färnebo tingslag befunde sig i ett skick, som knappast stode i överensstämmelse med nutida krav. Frågan om ny- eller ombyggnad måste under närmaste tiden upptagas till prövning av länsstyrelsen. Såvitt länsstyrelsen kunde finna, borde emellertid frågan om landsrättsförläggning och om ny- eller ombyggnad lösas var för sig och i nu nämnd ordning.

Förutsatt *dels* att statsverket övertog stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indroges, *dels ock* att vid beräkningen av stadens utgifter vad länsstyrelsen anfört iakttoges, syntes de förutsättningar vara för handen, som omförmäldes i 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. På grund därav och under åberopande av vad länsstyrelsen i övrigt anfört i sitt den 12 december 1933 dagtecknade utlåtande förordade länsstyrelsen landsrättsförläggningen.

Svea hovrätt har efter remiss avgivit förnyat utlåtande i ärendet den 13 november 1939. Däri har hovrätten, beträffande de ekonomiska följderna för staden av en landsrättsförläggning, förklarat sig i likhet med länsstyrelsen anse en omräkning jämväl av stadens kostnader för bibehållande av den nuvarande organisationen nödvändig och beräknat nämnda kostnader till sammanlagt minst 37 022 kronor. Sålunda måste man räkna med en ökning av borgmästarens och lagfarne rådmannens löner med sammanlagt minst 5 000 kronor. Enär vidare ökning av utgifterna för polisväsendet krävdes, vare sig staden finge behålla sin jurisdiktion eller ej, borde utgifterna för detta ändamål i nuvarande organisation ökas med det av stadsfullmäktige i den nya organisationen upptagna beloppet 4 415 kronor. Slutligen borde exekutionsbetjäntens löneförmåner höjas till överensstämmelse med den av stadsfullmäktige senast upptagna siffran. Stadens kostnader efter landsrättsförläggning har hovrätten beräknat till sammanlagt 31 745 kronor mot av stadsfullmäktige angivna 33 915 kronor. Den av stadsfullmäktige upptagna posten Ersättning till häradsskrivaren, 1 000 kronor, borde nämligen utgå. Vidare borde räknas med 40-årig amorteringstid och $4\frac{1}{4}$ % ränta å det för tingshusbyggnaden erforderliga lånet. Annuiteten bleve då 13 000 kronor, varav å staden skulle belöpa omkring 3 930 kronor. Räknade man med 4 % ränta bleve motsvarande belopp 12 600 resp. 3 890 kronor. Ytterligare borde beaktas, att stadens kostnader efter landsrättsförläggning komme att minska med 2 000 kronor, därest, såsom länsstyrelsen påpekat, det nyligen avgivna förslaget till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna genomfördes. Om vid den ekonomiska jämförelsen det nu anförda iakttoges, utfölle denna till förmån för den nya ordningen.

Med hänvisning i övrigt till sitt förra utlåtande i ärendet har hovrätten slutligen anfört följande:

I sitt tidigare utlåtande fann sig hovrätten icke kunde förorda kansliets förflyttning från Kristinehamn till Filipstad. Hovrätten utgick därvid ifrån att jämväl Kristinehamn inom en icke avlägsen framtid komme att införlivas med domsagan. Om emellertid med hänsyn till sistnämnda stads storlek och utvecklingsmöjligheter en sådan sammanslagning finge antagas vara mindre sannolik och man sålunda hade att räkna med att Filipstad åtminstone för avsevärd tid framåt bleve tyngdpunkten inom domsagan. komme frågan om kansliets förflyttning i ett nytt läge. Vissa betänkligheter mot en förflyttning möta dock alltså, bland annat med hänsyn till de kostnader för anordnande av kansli lokaler, som nedlagts på tingshuset i Kristinehamn. Om efter verkställd utredning övervägande skäl anses tala för kansliets förläggande till Filipstad, torde stadens förenande med Färnebo tingslag kunna genomföras i samförståndets tecken. I motsatt fall framställer sig frågan, huruvida de förutsättningar äro förhanden, som uppställas i 2 § lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. Såsom redan nämnts besvarades denna fråga av hovrätten i det tidigare utlåtandet jakande. Om hovrätten nu, trots vad i det föregående anförts, tvekar om svaret, avser denna tvekan ej det i 2 § 1. stadgade villkoret att ändringen med hänsyn till förhållandena i såväl staden som domsagan skall prövas vara till gagn för rättsvården. Vad som vållar tvekan, då det gäller sammanslagningens genomförande emot stadens vilja, är det ovissa tidsläget och därav följande svårigheter att med säkerhet beräkna kostnaden för anskaffande av tidsenliga tingslokaler. Att ställa staden och tingslaget inför tvånget att nu igångsätta ett efter deras förhållanden betydande byggnadsföretag är onekligen ägnat att väcka betänkligheter. Därest icke önskemålen om kansliets förläggande till Filipstad kunna vinna beaktande, tala därför enligt hovrättens mening övervägande skäl för ett uppskov med ärendets avgörande, till dess tingshusbyggnadsfrågan kan med större säkerhet bedömas.

Sedan länsstyrelsen genom remiss den 6 december 1939 anbefallts att, efter hörande av de tingshusbyggnadsskyldige och häradsrätterna i domsagans båda tingslag ävensom häradshövdingen i domsagan, ånyo avgiva utlåtande i ärendet, har länsstyrelsen med skrivelse den 29 januari 1940 överlämnat nyssnämnda yttranden.

De tingshusbyggnadsskyldige i Färnebo tingslag hava hemställt, att frågan om landsrättsförläggningen måtte få anstå tills vidare, enär det i dåvarande krisläge vore ytterst svårt att beräkna kostnaderna för byggandet av nytt tingshus.

Av ledamöterna i Färnebo tingslags häradsrätt har vid ärendets behandling intet gemensamt uttalande gjorts. Röster hava höjts både för domsagokansliets kvarblivande i Kristinehamn och för dess förflyttning till Filipstad.

De tingshusbyggnadsskyldige i Ölme, Visnums och Väse tingslag hava framhållit, att de endast under förutsättning att domsagans kansli förbleve förlagt till Kristinehamn gålt med på de kostnader av omkring 15 000 kronor, som nyligen nedlagts på reparation av tings- och kansli lokalerna därstädes.

Ölme, Visnums och Väse tingslags häradsrätt har anfört, att, även om Filipstad förenades med domsagan, Kristinehamn ändock vore den lämpligaste kansliorten och detta jämväl därest sistnämnda stad skulle bibehållas vid egen jurisdiktion.

Härads hövdingen i domsagan har uttalat samma mening som sistnämnda häradsrätt i fråga om domsagens kansliort. Härads hövdingen har vidare framhållit, att det i Filipstad befintliga tingshuset visserligen vore gammalt och otidsenligt men att det dock kunde duga som ett provisorium till dess förhållandena stadgat sig. Skulle emellertid ett omedelbart uppförande av nytt tingshus utgöra en absolut förutsättning för stadens läggande under landsrätt, hemställde härads hövdingen, att frågan härom finge anstå tills vidare.

Länsstyrelsen har för egen del anfört att Kristinehamn alltjämt finge anses vara den lämpligaste kansliorten för domsagan. Även om olägenheterna av kansliets förläggning till Filipstad icke borde överdrivas, kunde en sådan åtgärd icke motiveras med att Filipstad komme att bliva tyngdpunkten i den utvidgade domsagan. En förflyttning av kansliet syntes i varje fall icke böra äga rum, förrän frågan om nytt tingshus för Färnebo tingslag blivit av länsstyrelsen prövad och avgjord samt det nya tingshuset färdigbyggt. Med hänsyn till tidsläget torde frågan om nytt tingshus icke böra av länsstyrelsen för det dåvarande upptagas till behandling. I avbidan härå kunde det nuvarande tingshuset provisoriskt användas även av det med staden utvidgade tingslaget. Frågan om landsrättsförläggningen hade varit under utredning nära tio år, varunder Filipstad saknat ordinarie domare. Med hänsyn till de olägenheter, som därmed vore förenade, kunde länsstyrelsen icke underlåta att uttala sina betänkligheter mot att huvudfrågans avgörande ytterligare uppsköttes.

Statskontoret har den 12 januari 1940 avgivit utlåtande i ärendet, såvitt angår däri framställda anspråk på ersättning av statsmedel, i händelse staden skulle förenas med Östersysslets domsaga. I utlåtandet har statskontoret uttalat, att under angivna förutsättning statsverket principiellt syntes skyldigt övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöningen åt de båda ordinarie rådmännen. Beträffande beloppet av den ersättning, som därvid borde utgå, anslöte sig statskontoret till vad utredningsmannen anfört. Rådmannen Carlsson borde sålunda tillerkännas årlig gottgörelse med $(3\,030 + 720 + 250 =)$ 4 000 kronor jämte ersättning för mistade sportler, beräknade till 300 kronor, samt rådmannen Gyberg med $(625 + 250 =)$ 875 kronor för år. Nämnda belopp, varå dyrtidstillägg icke skulle utgå, torde böra anvisas från allmänna indragningsstaten. Vidare borde föreskrivas att ersättningen till Carlsson icke skulle utgå, därest han utsåges till kommunalborgmästare i Filipstad eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat.

Vidkommande stadens yrkande att, för den händelse en ändring i den judiciella indelningen komme till stånd, erhålla ersättning av statsverket för

nedlagda kostnader för uppläggande av nya fastighetsböcker, har statskontoret uttalat, att ehuru någon rätt för staden att njuta ersättning för ifrågavarande kostnader icke förefunnes, billigheten dock syntes bjuda att, i likhet med vad som skett vid staden Arbogas landsrättsförläggning, ersättning bereddades för desamma. För bestridande av dessa kostnader torde böra anlitas de under riksstatens andra huvudtitel uppförda anslagen till »Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet» och »Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet».

Vad slutligen anginge det av staden framställda yrkandet om befrielse från skyldighet att inlösa sig i det nuvarande tingshuset i Filipstad, har statskontoret — under hänvisning till bestämmelserna i 26 kap. 4 § byggningsbalken samt lagen den 5 juni 1909 (nr 55) angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelse — anfört, att det av principiella skäl i varje fall icke syntes böra ifrågakomma att anvisa statsmedel för ifrågavarande ändamål.

Slutligen hava stadsfullmäktige inkommit till Kungl. Maj:t med utdrag ur protokoll fört vid dess sammanträde den 2 september 1943. Därvid hava stadsfullmäktige förklarat sig alltjämt helst se, att staden finge behålla sin jurisdiktion. För detta ändamål hade staden låtit utarbeta ett förslag angående ändring av arbetsordningen för rådhusrätten och magistraten, innebärande anställande av en tredje jurist i domstolen. Vidare hemställde stadsfullmäktige att ny utredning måtte verkställas rörande de ekonomiska konsekvenserna för staden av landsrättsförläggning samt att stadsfullmäktige finge taga del av densamma, innan slutligt beslut i saken träffades. Där-
est fråga skulle bliva om landsrättsförläggning, vidhölle stadsfullmäktige sina i yttrandet den 7 september 1939 framställda anspråk. Domarkansliet borde efter en landsrättsförläggning vara förlagt till Filipstad. Denna förflyttning borde ske senast i samband med tillsättande av ny härads hövding. Särskild inskrivningsdomare för staden borde förordnas tills vidare intill dess den begärda förflyttningen skett. Inskrivningsdomarbefattningen kunde lämpligen anförtros den blivande kommunalborgmästaren. Stadsfullmäktige förbunde sig att i så fall till kommunalborgmästare välja en person med de kvalifikationer, som ställdes på en inskrivningsdomare.

Frågan om Filipstads förenande i judiciellt avseende med domsaga har varit svävande sedan lång tid tillbaka. Det långa dröjsmålet med ärendets avgörande har föranletts av olika skäl. Den först verkställda utredningen utvisade, att landsrättsförläggning icke lagligen kunde mot stadsfullmäktiges bestridande ske före den 1 januari 1939, då stadens rätt att uppbära bouppteckningsavgifter upphörde, för så vitt ej statsverket hölle staden skadeslös för förlusten av ifrågavarande avgifter. Då ett dylikt åtagande ej ansågs böra ske, förklarade, som förut nämnts, Kungl. Maj:t den 18 maj 1934 att stadens förenande med domsaga ej borde ifrågakomma före år 1939. Sedermera har ärendets avgörande uppehållits därav att en landsrättsförläggning ansågs

Departement-
chefen.

komma att aktualisera frågan om uppförande av nytt tingshus i Filipstad för Färnebo tingslag, vari staden avses skola uppgå, i stället för tingslagets nuvarande i synnerligen otillfredsställande skick varande tingshus. Sistnämnda förhållande har beaktats vid den av min företrädare i ämbetet i november 1937 anbefallda nya utredningen i ärendet, som förelåg i slutremitterat skick först i januari 1940.

Såsom av handlingarna i ärendet framgår, föreligga olika meningar huruvida de i 2 § lagen 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende angivna förutsättningarna för meddelande mot stads bestridande av förordnande om dess uppgående i domsaga i förevarande fall föreligga. Stadsfullmäktige hava med stöd av egen utredning i ärendet gjort gällande att så icke är fallet, enär en förening med Färnebo tingslag skulle för staden medföra dels ökad ekonomisk börda dels ock, därest kansliet för Östersysslets domsaga ej förlades till staden, avsevärd olägenhet. Länsstyrelsen och Svea hovrätt hava däremot hävdad den motsatta ståndpunkten, varvid hovrätten dock uttalat viss tvekan med hänsyn till svårigheten att för närvarande beräkna kostnaderna för uppförande av nytt tingshus i det med staden utvidgade tingslaget. Enligt min mening skulle den avsedda föreningen mellan staden och Östersysslets domsaga komma att lända rättsskipningen till gagn i såväl staden som domsagan. Vitsord synes mig även böra tillerkännas länsstyrelsens och hovrättens på en ingående granskning av utredningen grundade uppfattning att förändringen jämväl kommer att bliva för staden ekonomiskt fördelaktig. Det förefaller ock ligga i sakens natur att stadens kostnader för ombesörjande av endast administrativa och kommunala uppgifter böra kunna ordnas på ett sådant sätt, att de bliva lägre än kostnaderna för ombesörjande av såväl dessa som de judiciella uppgifterna. Då en ny utredning i ärendet icke lär komma att vederlägga denna slutsats, har jag icke funnit anledning att, på sätt staden i sin sista inlaga i ärendet hemställt, föranstalta därom.

Åtskilliga skäl hava anförts för förflyttning av Östersysslets domsagas kansli till Filipstad sedan staden förenats med domsagan. Med slutlig prövning av denna fråga synes dock böra anstå, till dess ombyte å häradshövdingbefattningen härnäst inträffar. De av staden påvisade olägenheterna, därest domsagokansli ej dit förlägges, torde emellertid komma att avsevärt minska, om särskild inskrivningsdomare förordnas för staden. Sedan sportel-systemet numera avlösts såsom avlösningsform för häradshövdingarna, anser jag intet hinder i och för sig föreligga för en sådan anordning, därvid förordnandet såsom inskrivningsdomare lämpligen bör anförtros kommunalborgmästaren, såvida han innehar erforderlig kompetens härför. Med hänsyn till det anförda torde avsevärd olägenhet ej uppkomma för staden genom dess förenande med Östersysslets domsaga. Jag finner därför förordnande härom kunna och böra mot stadens bestridande meddelas. Det kan ej anses stå i överensstämmelse med de av statsmakterna antagna grundsatser för rättsskipningens framtida ordnande i städerna att utan tvingande skäl upprätthålla egen jurisdiktion för ett samhälle av så ringa storlek som Filipstad.

Från stadens sida har hemställts om uppskov med landsrättsföreläggningen till dess en sådan omreglering av domsagorna i östra Värmland kunde komma till stånd, att staden med säkerhet kunde påräkna att bli kansliort för den domsaga vari den skulle ingå. Enligt min uppfattning föreligger av denna orsak ingen anledning till uppskov med ärendets avgörande. Filipstad kan nämligen icke lämpligen förenas med annat tingslag än Färnebo. Och sedan Kristinehamns stad numera nått sådan storlek att den torde komma att bibehållas vid egen jurisdiktion, läser icke böra ifrågakomma att äventyra Östersysslets nu till sin omfattning lämpliga domsagas bestånd genom utbrytning därur av Färnebo tingslag med Filipstad. Snarare skulle uppskov med stadens landsrättsföreläggning vara motiverat med hänsyn till tingshusfrågans läge i Färnebo tingslag. För lösandet av denna fråga, som ej tål något längre uppskov, är emellertid nödvändigt att fastslå tingslagets blivande omfattning. På grund härav anser jag att beslut i sådant avseende snarast bör meddelas. Intill dess nytt tingshus blir uppfört för tingslaget, läser, såsom de senaste yttrandena i ärendet utvisa, det nuvarande tingshuset kunna provisoriskt användas jämväl för det utvidgade tingslaget. Att staden under sådana förhållanden icke bör betungas med kostnad för inlösen i det nuvarande tingshuset anser jag självfallet. Stadens önskemål om utökning av antalet rättegångstillfällen vid häradsrätten torde böra beaktas genom anordnande av tingssammanträden med tremansnämnd till samma antal som det nuvarande antalet allmänna tingssammanträden eller tio om året. Upphörandet av stadens egen jurisdiktion läser i och för sig icke medföra någon ändring beträffande ägande- och dispositionsrätten till magistratens lönejordar.

Återstår att taga ställning till stadens förbehåll om ersättning av statsmedel för nedlagda kostnader för uppläggandet av nya fastighetsböcker för staden. Detta ersättningsanspråk har av billighetsskäl understötts av statskontoret. Enligt vad jag inhämtat har arbetet med fastighetsböckernas uppläggande avslutats och böckerna äro upplagda enligt lösbladssystem med läsordning. Uppläggandet av de nya böckerna torde hava erfordrats med hänsyn till det skick, vari stadens äldre fastighetsböcker befunnit sig, varför övergången till det nya systemet framstår såsom ändamålsenlig, särskilt som även i domsagan omläggningen av fastighetsböckerna numera är verkställd beträffande samtliga fastigheter. Frågan huruvida ersättning av statsmedel skäligen bör utgå för de kostnader, som staden fått vidkännas för de nya fastighetsböckernas uppläggande, synes mig böra bedömas i samband med spörsmålet om förordnande av särskild inskrivningsdomare för staden. Där est särskild inskrivningsdomare förordnas och staden således beträffande inskrivningsväsendet kommer att i viss mån bestå som en självständig enhet, kunna de billighetsskäl, som eljest kunna åberopas för gottgörelse till staden, icke tillmätas samma betydelse som för det fall att staden helt införlivas med domsagan. Skulle särskild inskrivningsdomare ej komma att förordnas, torde skäligen det av staden i förevarande avseende bekostade arbetet — vilket eljest måste utföras genom domhavandens försorg — böra ersättas i den

mån särskilda kostnader därav föranletts. Denna ersättning synes, såsom statskontoret förordnat och i likhet med vad som skett vid staden Arbogas landsrättsförläggning, böra bestridas från de under andra huvudtiteln för nästkommande budgetår beviljade anslagen till 'Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet' och 'Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet', från det förra anslaget i vad angår kostnaden för bokband och blanketter samt från det senare anslaget så vitt avser andra utgifter. Därest särskild inskrivningsdomare ej skulle komma att förordnas för staden, är det min avsikt att, under förutsättning att riksdagen icke uttalar någon erinran häremot, hos Kungl. Maj:t förordna till ersättande de utgifter som staden styrker sig hava haft i förevarande hänseende.

Jag ämnar alltså föreslå Kungl. Maj:t att utfärda föreskrift om upphörande av rådhusrätten och magistraten i Filipstad samt om stadens förenande i judiciellt avseende med Färnebo tingslag av Östersysslets domsaga. Dessförinnan måste emellertid riksdagens samtycke utverkas till att rådmännen Carlssons och Gybergs löneförmåner överföras å statsverket. Mot vad utredningsmannen och statskontoret härutinnan föreslagit föreligger från min sida ingen erinran.

I detta sammanhang torde vidare böra omnämnas, att stadens införlivning med Östersysslets domsaga synes böra, på sätt 1937 års domsagoutredning förutsatt, medföra att Kungl. Maj:t, med begagnande av riksdagens i sådant avseende lämnade bemyndigande, uppflyttar domsagan från lönegrupp II till lönegrupp III.

Under återopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till rådmännen i Filipstad Gustaf Simon Carlsson och Axel Gyberg må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Östersysslets domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten under deras återstående livstid utbetalas årlig gottgörelse med 4 300 kronor till Carlsson och 875 kronor till Gyberg, med iakttagande av att å förmånerna dyrtidstillägg icke skall utgå, samt att, därest Carlsson skulle övergå till ordinarie befattning i statens tjänst eller utses till kommunalborgmästare i Filipstad eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat, han ej vidare skall åtnjuta berörda gottgörelse.

2:o)

Hudiksvall hade den 31 december 1942 ett invånarantal av 7 449 personer. Staden omgives av Bergsjö och Forssa tingslag av Norra Hälsinglands domsaga, som dessutom består av Delsbo tingslag. Invånarantalet i domsagan vid nyssnämnda tidpunkt utgjorde 34 961 personer, därav 24 852 personer inom Bergsjö och Forssa tingslag. Detta tingslag har tingsställe i eget inom Hudiksvall beläget tingshus, vilket även inrymmer lokaler för domsagans kansli

samt bostadsvåning för häradshövdingen. I tingslaget hållas årligen tio allmänna tingsammansträden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Borgmästartjänsten i Hudiksvall är vakant sedan den 21 november 1941. Enligt den 9 mars 1917 av Kungl. Maj:t fastställd arbetsordning skall rådhusrätten och magistraten i staden utgöras av, förutom borgmästaren, en förste rådman, som skall vara lagfaren, och en andre rådman, som icke behöver vara lagfaren. Därjämte skall finnas en extra rådman. Förste rådmanstjänsten innehaves av Ernst Georg von Post, vilken är född den 17 april 1875 och erhållit fullmakt å tjänsten år 1908. Andre rådmanstjänsten uppehålles för närvarande allenast på förordnande. Extra rådman är Carl August Nils Toll, vilken är född den 31 mars 1879 och utsetts till innehavare av ifrågavarande tjänst år 1917. Någon utfästelse från stadens sida om pensionering av nämnda rådmän föreligger icke, och skyldighet har icke föreskrivits för någon av dem att vid viss ålder avgå från tjänsten. Ej heller har för dem stadgats skyldighet att övergå till annan tjänst hos staden. Med hänsyn till deras ålder anses sådan övergång för övrigt icke kunna komma i fråga, ehuru båda innehava föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare. Toll är jämväl kronokassör i staden, från vilken befattning han är skyldig avgå vid fyllda 67 år mot åtnjutande av pension.

Enligt fastställd avlöningsstat åtnjuter förste rådmannen en årlig lön av 2 000 kronor jämte dyrtidstillägg enligt av stadsfullmäktige fastställda grunder. Nämnda tillägg utgick i november 1941 — omedelbart innan von Post tillträdde ännu gällande förordnande å borgmästartjänsten i staden — med 99 kronor 31 öre för månad eller sålunda med 1191 kronor 72 öre om året. Såsom förste rådman äger von Post årligen vidare uppbära ett ålderstillägg å 500 kronor ävensom ett personligt lönetillägg å likaledes 500 kronor. Slutligen är förste rådmannen tillförsäkrad viss sportelinkomst mot skyldighet att hålla skrivhjälp och skrivmaskin. Därest sportlerna något år icke skulle uppgå till 5 000 kronor, är staden skyldig att lämna kontant ersättning, motsvarande skillnaden mellan den verkliga sportelinkomsten och 5 000 kronor. Extra rådmannen åtnjuter ett årligt arvode av 300 kronor, därå dyrtidstillägg icke utgår. — I egenskap av kronokassör uppbär Toll en årlig lön av 3 600 kronor jämte tre ålderstillägg, vardera å 250 kronor. Dyrtidstillägg utgår å lönen jämte visst provisionsbelopp med omkring 1 000 kronor för år. Därutöver åtnjuter kronokassören mot skyldighet att hålla skrivbiträde m. m. sportler, varav behållningen under åren 1938—1941 i medeltal uppgick till 2 400 kronor årligen.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 12 december 1941 har genom länsstyrelsens i Gävleborgs län försorg utredning ägt rum rörande Hudiksvalls förenande i judiciellt avseende med domsaga. Utredningen, som verkställts jämlikt 3 § förenämnda lag den 17 juni 1932 och särskilt behandlat de i nämnda paragraf angivna frågor, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag utförts av borgmästaren i Söderhamn Axel Bäckman.

Under utredningens gång hava förhandlingar förts mellan staden och de tingshusbyggnadsskyldige i Bergsjö och Forssa tingslag beträffande frågan om skyldighet för staden att — därest densamma komme att införlivas med

tingslaget — utgiva ersättning till detsamma för vinnande av delaktighet i dess tingshus med inventarier. Överenskommelse härutinnan har dock icke kunnat uppnås.

I sitt i maj 1943 avgivna utlåtande i ämnet har utredningsmannen — med utgångspunkt från att staden borde ingå i gemensamt tingslag med Bergsjö och Forssa tingslag av Norra Hälsinglands domsaga och under erinran att statsverket vid rådhusrättens upphörande hade att övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöning till von Post och Toll med belopp, som motsvarade inkomsterna av deras rådmanstjänster — funnit utredningen med säkerhet giva vid handen, att staden vid en förening med domsagan icke komme att försättas i ett ogynnsammare ekonomiskt läge än tidigare. Stadens årliga utgifter för nuvarande organisation med rådhusrätt och magistrat uppginge nämligen till 42 569 kronor, under det att den årliga kostnaden för den nya organisationen kunde rymmas inom ett belopp av 31 295 kronor. Detta gällde även för det fall att staden förpliktades att till de tingshusbyggnadsskyldige erlägga visst engångsbelopp, ett åläggande varför enligt utredningsmannen dock saknades fog, då genom en förening av staden med tingslaget betydande ekonomisk lättnad skulle uppkomma för de tingshusbyggnadsskyldige. Sammanfattningsvis har utredningsmannen uttalat att omfattningen av rättsskipningen vid rådhusrätten vore i knappaste laget för en domstol. Med hänsyn härtill och då genom stadens införlivande med domsagan dennas arbetsbörda icke kunde förväntas bliva för stor, borde ur rättsskipningssynpunkt en förening av domkretsarna komma till stånd. I ekonomiskt avseende kunde, såsom av utredningen framginge, intet anses stå hindrande i vägen härför.

Över utredningen i dess helhet hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige och magistraten i Hudiksvall, av de tingshusbyggnadsskyldige i domsagens båda tingslag, häradsrätten i Bergsjö och Forssa tingslag samt härads hövdingen i domsagan, av länsstyrelsen i Gävleborgs län och av Svea hovrätt.

Stadsfullmäktige hava vid sammanträde den 30 november 1943 tagit ställning till utredningen. Därvid hava fullmäktige förklarat sig intet hava att erinra mot den av utredningsmannen förordade indelningsändringen under förutsättning, att densamma icke komme att medföra ökad ekonomisk börda för staden.

Magistraten har instämt i stadsfullmäktiges yttrande.

Toll har hemställt att, i händelse av stadens landsrättsförläggning, intill uppnådd pensionsålder såsom kronokassör erhålla gottgörelse jämväl för mistade inkomster i denna tjänst.

De tingshusbyggnadsskyldige hava anfört, att de intet hade att erinra mot stadens förenande med domsagan, ehuru de helst såge, att någon sådan förening icke komme till stånd. Tingslagsborna i Bergsjö och Forssa tingslag hava tillika uttalat, att staden — i händelse av landsrättsförläggning — borde utgiva ersättning till tingslaget med ett belopp av 76 800 kronor för vinnande av delaktighet i tingshuset.

Häradsrätten har förklarat sig icke kunna motsätta sig att staden förenades i judiciellt avseende med domsagan. Härads hövdingen har

för sin del därutöver framhållit, att den utökade domsagan borde uppflyttas från lönegrupp III till lönegrupp IV.

Länsstyrelsen har funnit utredningen utvisa, att något hinder för stadens införlivande med domsagan icke föreläge. Med hänsyn till rådhusrättens ringa arbetsböda bleve en sammanslagning av domkretsarna otvivelaktigt till gagn för rättsskipningen. De olägenheter, som vore förenade med en dylik ändring, torde ur såväl stadens som allmänhetens synpunkt vara relativt små. Beträffande skyldighet för staden att utgiva lösen för delaktighet i tingshuset i Hudiksvall med inventarier, syntes, såsom utredningsmannen framhållit, de ekonomiska verkningarna för de tingshusbyggnadsskyldige bliva sådana, att någon ersättning icke borde åläggas staden.

Hovrätten har i utlåtande den 4 februari 1944 — under erinran att en förutsättning för stadens landsrättsförläggning vore att statsverket övertog stadens avlöningsförpliktelser med avseende å rådmännen von Post och Toll — tillstyrkt, att förordnande måtte meddelas om stadens förenande i judiciellt avseende med Bergsjö och Forssa tingslag av Norra Hälsinglands domsaga. Hovrätten funne nämligen, att föreningen finge anses vara till gagn för rättsskipningen, under förutsättning att arbetet i den vidgade domsagan organiserades på lämpligt sätt och att tillräckliga arbetskrafter ställdes till domsagans förfogande. I ekonomiskt hänseende skulle föreningen medföra en betydande förmån för staden, vilket framginge med särskild tydlighet, om kostnaderna för rådhusrättens bibehållande beräknades icke efter rådhusrättens nuvarande sammansättning och gällande låga lönestandard utan efter en sammansättning med tre lagfarna ledamöter med en avlöning, fullt motsvarande tidens krav.

Beträffande sin principiella uppfattning i frågan huruvida ersättning borde utgå för stadens blivande andel i tingshuset i Hudiksvall har hovrätten hänvisat till det yttrande, som hovrätten i anledning av remiss från riksdagens första lagutskott den 18 mars 1940 avgivit och vilket finnes såsom bilaga fogad vid utskottets utlåtande 1940 nr 41. Tillämpad på förevarande fall skulle hovrättens där angivna uppfattning leda till att staden finge anses pliktig lösa sig in i tingshuset till den del detta ej toges i anspråk för tingshusbyggnadsskyldighetens fullgörande. Av tingshusets taxeringsvärde, 234 000 kronor, hade 184 000 kronor upptagits i den s. k. fria längden. Återstående 50 000 kronor hade ansetts belöpa på den i tingshuset inrymda häradshövdingebostaden och de rum, som notarierna — här liksom i de flesta andra domsagor — avgiftsfritt bebodde. Notarierummen och, med hänsyn till det låga hyresbeloppet å 2 700 kronor, i viss mån även häradshövdingens bostad kunde sägas vara tagna i anspråk för tingshusbyggnadsskyldighetens fullgörande. Endast den del av fastighetens behållna värde som lämnade normal avkastning kunde vara att betrakta som en av de tingshusbyggnadsskyldige uppsamlad räntebärande fond, beträffande vilken inlösningskyldighet kunde ifrågasättas. Då det emellertid här gällde ett jämförelsevis obetydligt belopp och stadens införlivande med tingslaget för de tingshusbyggnadsskyldige därstädes medförde en avsevärd ekonomisk lättnad även om

någon engångsersättning icke skulle utgå, kunde det måhända befinnas billigt att staden befriades från sådan ersättningsskyldighet.

Vidkommande rådmannen Tolls anspråk på ersättning i anledning av kronokassörstjänstens indragning i händelse staden förlades under landsrätt, torde, erinrar hovrätten, av motiven till lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende (se prop. 1932 nr 206 s. 34 och 36) framgå, att ifrågavarande befattning, vilken vore att anse som en självständig, till rådhusrätten ej anknuten syssla, ej vore att hänföra till dem, för vilka statsverket enligt 2 § 2. nämnda lag hade att övertaga det ekonomiska ansvaret.

Slutligen har hovrätten framhållit, att statsverkets utgifter för domsagan i vissa hänseenden komme att ökas, om föreningen genomfördes. Sålunda skulle häradshövdingens löneförmåner beräknas enligt lönegrupp IV i stället för enligt lönegrupp III. Såvitt nu kunde bedömas, borde man vidare räkna med ytterligare ett tingsnotariearvode, ökade kostnader för biträden utan juridisk utbildning med i runt tal 4 000 kronor samt en ökning av expenserna med omkring 500 kronor. Å andra sidan komme genom föreningen en icke oväsentlig inkomstökning i form av stigande lösenuppbörd att tillföras statsverket.

Statskontoret har den 15 februari 1944 avgivit utlåtande i ärendet, såvitt avser ersättning av statsmedel till befattningshavare vilkas tjänster vid upphörande av rådhusrätten och magistraten komme att indragas. I utlåtandet har statskontoret uttalat, att under angivna förutsättning statsverket synes skyldigt övertaga allenast stadens avlöningsförpliktelser beträffande von Posts och Tolls rådmansbefattningar. I likhet med hovrätten och på av hovrätten anförda skäl funne statskontoret uteslutet att Toll skulle beredas ersättning av statsmedel även på grund av indragning av den av honom innehavda kronokassörsbefattningen.

Rörande bestämmandet av den till von Post utgående ersättningen har statskontoret uttalat att dennes fasta löneinkomster å rådmantjänsten, (2 000 + 500 + 500 + 5 000 =) 8 000 kronor, borde minskas med hans egna omkostnader för skrivhjälp, vilka kunde uppskattas till 1 200 kronor för år. von Posts behållna inkomster å tjänsten uppginge sålunda till 6 800 kronor årligen. Dyrtidstillägg utginge till von Post enligt av stadsfullmäktige fastställda grunder å ett belopp av intill 7 000 kronor. Då emellertid vid bestämmandet av statens framtida ersättningsskyldighet en tillämpning av de av staden beslutade beräkningsgrunderna för dyrtidstillägget torde komma att stöta på vissa praktiska svårigheter, hade statskontoret övervägt möjligheten att anpassa ersättningen för de rörliga förmånerna enligt grunderna för statliga tilläggsförmåner. Ämbetsverket hade därvid kommit till den uppfattningen, att ett tillägg av 15 procent å von Posts behållna inkomster å rådmantjänsten, beräknat efter samma grunder som gällde för rörligt tillägg å avlöning till statliga befattningshavare, måste anses utgöra en skälig gottgörelse i förevarande hänseende. Inalles skulle von Post sålunda beredas gottgörelse av statsmedel med ett belopp av 6 800 kronor för år jämte rörligt tillägg därå enligt för statliga befattningshavare gällande grunder. Ytterli-

gare dyrtidskompensation i form av kristillägg skulle därvid icke ifrågakomma. — Den årliga ersättningen till Toll syntes böra bestämmas till 300 kronor, motsvarande honom tillkommande arvode å rådmansbefattningen. Ifrågavarande ersättningsbelopp — fränsett det rörliga tillägget — torde böra anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Av den i ärendet verkställda utredningen framgår otvetydigt, såsom ock i de över densamma avgivna yttrandena bekräftats, att de i 2 § förenämnda lag den 17 juni 1932 angivna förutsättningarna för meddelande av förordnande om staden Hudiksvalls förenande i judiciellt avseende med Norra Hälsinglands domsaga föreligga. Det är också min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t utfärda föreskrift härom. Först i samband därmed lärer ställning böra tagas till den i ärendet uppkomna frågan om skyldighet för staden att utgiva viss engångsersättning till Bergsjö och Forssa tingslag. Stadens införlivande med domsagan föranleder ock, att Kungl. Maj:t synes böra taga under övervägande huruvida domsagan bör uppflyttas från lönegrupp III till lönegrupp IV.

Departements-
chefen.

Innan förordnande om stadens förenande med domsagan kan meddelas, måste riksdagens samtycke utverkas till att statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöningen till befattningshavare, vilkas tjänster vid rådhusrättens upphörande komma att indragas. I likhet med hovrätten och statskontoret finner jag skyldighet i sådant avseende föreligga i avseende å rådmännen von Post och Toll, beträffande den sistnämnde dock allenast i hans egenskap av extra rådmän. Mot de av statskontoret föreslagna ersättningsbeloppen har jag intet att erinra.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till rådmännen i Hudiksvall Ernst Georg von Post och Carl August Nils Toll må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Norra Hälsinglands domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten under deras återstående livstid utbetalas årlig gottgörelse, till von Post med 6 800 kronor, därå rörligt tillägg enligt för statliga befattningshavare gällande grunder men icke kristillägg skall utgå, och till Toll med 300 kronor, därå dyrtidstillägg icke skall utgå.

Vad departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Thore Wisén.